

İLKOKUL ÖĞRENCİLERİNİN KARAR VERME BECERİLERİNİN DUYGUSAL ZEKÂ VE BAZI DEĞİŞKENLER AÇISINDAN İNCELENMESİ

Yrd. Doç. Dr. Nazan Kaytez
Çankırı Karatekin Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi
Çocuk Gelişimi Bölümü
nznunal@hotmail.com

Öğr. Gör. Gül Kadan
Çankırı Karatekin Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi
Çocuk Gelişimi Bölümü
gulkadan@gmail.com

Arş. Gör. Safiyye Mutlu
Çankırı Karatekin Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi
Çocuk Gelişimi Bölümü
safiyyemutlu@gmail.com

Özet

Bu araştırmada, ilkokul öğrencilerinin karar verme becerilerinin duygusal zekâ ve bazı değişkenler açısından incelenmesi amaçlanmıştır. Araştırmanın evrenini, Çankırı il merkezindeki Milli Eğitim Müdürlüğüne bağlı ilkokulların üç ve dördüncü sınıflarında öğrenim gören öğrenciler oluşturmuştur. Araştırmanın örneklemini, araştırmaya gönüllü olarak katılmayı kabul eden 146'sı kız (%52.1), 134'ü erkek (%47.9) olmak üzere toplam 280 öğrenci oluşturmuştur. Araştırmanın verileri, "Kişisel Bilgi Formu", "Karar Verme Becerisi Değerlendirme Ölçeği" ve "7-13 Yaş Çocukları İçin Duygusal Zekâ Ölçeği" ile toplanmıştır. Verilerin analizinde Mann-Whitney U, Kruskal-Wallis testleri ile Spearman korelasyon analizi kullanılmıştır. Araştırma sonucunda öğrencilerin karar verme becerileri ile cinsiyet, yaş, anne-baba eğitim düzeyi, doğum sırası, aile tipi ve kitap okumayı sevme durumu arasında anlamlı bir farklılığın olduğu, Karar Verme Becerisi Değerlendirme Ölçeğinin bağımlı karar verme alt boyutu ile duygusal zekâ arasında anlamlı derecede negatif yönlü, isteklerini göz önüne alarak karar verme ve bağımsız karar verme alt boyutları ile duygusal zekâ arasında ise anlamlı pozitif yönlü bir ilişki bulunmuştur.

Anahtar Sözcükler: Duygusal zekâ, karar verme becerisi, sosyo-demografik değişkenler.

ANALYZING THE DECISION MAKING SKILLS OF PRIMARY SCHOOL STUDENTS IN TERMS OF EMOTIONAL INTELLIGENCE AND SOME VARIABLES

Abstract

The purpose of this study is to analyze the decision making skills of primary school students in terms of emotional intelligence and some variables. The population of the study consisted of students studying in the third and fourth grades of primary schools affiliated with the Directorate of National Education in the city center of Çankırı. The sample of the study consisted of a total of 280 students including 146 female students (52.1%) and 134 male students (47.9%) who were voluntary to participate in the study. The data of the study were collected by using "Personal Information Form", "Decision Making Skill Assessment Scale" and "Emotional Intelligence Scale for Children between 7 and 13 Years Old". Mann-Whitney U, Kruskal-Wallis tests, and Spearman correlation analysis were used to analyze the data. It was found as a result of the study that there was a significant difference between the decision making skills of the students and their gender, age, parenteral educational level, order of birth, type of family, and the status of liking to read books; whereas, there was a significant negative correlation between the dependent decision making subscale of Decision Making Skill Assessment Scale and emotional intelligence and there was a significant positive correlation between

the subscales of making a decision based on desires and independent decision making, and emotional intelligence.

Keywords: Emotional intelligence, decision making skill, socio-demographic variables.

GİRİŞ

Günlük hayatımızın en önemli becerilerinden biri karar verme becerisidir. Birçok araştırmacıya göre karar verme genel olarak birçok seçenek arasından en uygun olanı seçmektir (Adair, 2005; Zunker, 1998; Byrnes, 1998). Karar verme becerisi, insanoğlunun üst düzey bilişsel becerilerinden biridir ve zaman zaman insan hayatını yönlendirebilecek bir güce de sahiptir. Çünkü bireyler yaşamlarını karşılaşılan pek çok durumla ilgili verdikleri kararlar ile yönlendirmektedirler (Torun, 2015). Bu açıdan alınan doğru kararların bireyin yaşantısını olumlu yönde, yanlış kararların ise olumsuz yönde etkileyebileceği söylenebilir (Güçray, 1995). Özellikle küçük yaşlarda alınan kararlar gelecek yaşantıyı şekillendireceğinden çocukluk dönemi karar verme becerileri bireyin yaşantısında büyük önem taşımaktadır (Çakmakçı, 2009).

Çocuklarda karar verme becerileri bilişsel gelişimin bir parçası olarak ortaya çıkmaktadır. Piaget'e göre üst düzey bilişsel beceriler, somut işlemler döneminden soyut işlemler dönemine doğru bir gelişim göstermektedir (Berk, 2016). Bu nedenle somut düşüncenin başladığı ilkökul yıllarında, üst düzey bilişsel becerilerden biri olan karar verme becerilerinin desteklenmesi çocuğun ileriki yıllarda sağlıklı kararlar alabilmesinde önemlidir. Sağlıklı karar almak çocuğun, istediklerini elde edebilmesi, hayatından doyum alabilmesi ve mutlu olabilmesi için gerekli bir beceridir (Adair, 2000). Sağlıklı karar alabilen çocuklar düşünceleri ile eylemlerini ilişkilendirebilen, önceliklerini belirleyebilen, stratejiler geliştirebilen, sorumluluk alabilen ve kendisini ifade edebilen özgüvenli çocuklardır. Bu nedenle çocukluk yıllarından itibaren karar verme becerisinin desteklenmesi ve çocuğa uygun modellerin sunulması gerekmektedir (Çakmakçı, 2009)

Çocuklarda karar verme becerileri bir süreç halinde gelişmektedir ve bu süreçte yaş, cinsiyet, mizaç, anne-baba tutumları gibi pek çok faktör karar verme becerilerini etkilemektedir. Bu faktörlerden birisinin de duygusal zekâ olduğu düşünülmektedir. Çünkü duygusal zekâ birçok bilişsel özelliği ve bunların yaşama yansımalarını etkilemektedir (Yılmaz ve Altınok, 2010). Duygusal zekâ, kişilerin düşüncelerinden yararlanarak duyguya ulaşabilme, duyguları anlama ve bilme yeteneği ile duyguları düzenleme yeteneğidir (Nettelbeck ve Wilson, 2005). Mayer ve Salovey'e (1997) göre duygusal zekâ "duyguları anlama, duyguları düşünceye yardımcı olacak şekilde üretme ve çoğaltma, duygusal bilgiyi anlama, duyguları duygusal ve zihinsel büyümeyi sağlayacak şekilde reflektif olarak düzenleyebilme yeteneğidir" (Köksal, 2003).

Pfeiffer'e (2001) göre duygular bireylerin sahip olduğu en güçlü karar verme kaynaklarıdır. Bu nedenle de karar verme sürecinde duygular, bireylerin kendilerine, diğer bireylere, fiziksel ve sosyal çevrelerine yönelik kararların temelinde yer almaktadır. Altay'a (2011) göre bireyler karar verirken sadece mantıklarını değil duygularını da kullanırlar. Yang ve Mossholder'e (2004) göre duygusal zekâ, beynin hem duygusal hem de bilişsel merkezi ile ilişkilidir. Birey karar vermek zorunda kaldığında bu iki merkez birlikte çalışmaktadır. Yapılan çalışmalar da karar verme becerileri ile duygusal zekâ arasındaki ilişkiyi destekler niteliktedir (Altay, 2011; Adsız, 2016; Köksal ve İşmen-Gazioğlu, 2007; Yılmaz ve Altınok, 2010).

Literatür incelendiğinde karar verme becerileri ve duygusal zekâ ile ilgili çalışmaların çoğunlukla ergen ve yetişkinlerle yapıldığı görülmüş, ilkökul çocuklarının karar verme becerilerinin duygusal zekâ ile ilişkisinin incelendiği herhangi bir çalışmaya ise rastlanılmamıştır. Bu nedenle araştırmada ilkökul öğrencilerinin karar verme becerilerinin duygusal zekâ ve bazı değişkenler açısından incelenmesi amaçlanmıştır. Araştırmanın amacına uygun olarak şu alt problemlere cevap aranmıştır.

- ▶ Araştırmaya alınan çocukların karar verme becerileri çocukların cinsiyet, yaş, doğum sırası, anne-baba öğrenim ve çalışma durumu, aile tipi, sınıf düzeyi ve kitap okumayı sevme gibi değişkenlere göre farklılaşmakta mıdır?

- Araştırmaya alınan çocukların karar verme becerileri ile duygusal zekâ düzeyleri arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?

YÖNTEM

Araştırmanın Modeli

Araştırma ilkököl öğrencilerinin karar verme becerilerinin duygusal zekâ ve bazı değişkenler açısından incelenmesi amacıyla yapılmış tarama modelinde betimleyici bir çalışmadır.

Araştırmanın Evren ve Örneklemi

Araştırmanın evrenini, Çankırı il merkezindeki Milli Eğitim Müdürlüğüne bağlı ilkokulların üç ve dördüncü sınıflarında öğrenim gören öğrenciler oluşturmuştur. Araştırmanın örneklem seçiminde basit tesadüfi örnekleme yöntemi kullanılmış ve bu doğrultuda 3 ilkököl belirlenmiştir. Belirlenen okulların üç ve dördüncü sınıflarında öğrenim gören ve araştırmaya gönüllü olarak katılmayı kabul eden 146'sı kız (%52.1), 134'ü erkek (%47.9) olmak üzere toplam 280 öğrenci araştırmanın örneklemini oluşturmuştur. Araştırmaya alınan öğrencilerin %52,1'inin kız, %47,9'unun erkek olduğu, %49,6'sının 10 yaşında olduğu, %60'ünün dördüncü sınıf, %40'nun üçüncü sınıfta öğrenim gördüğü %55,4'ünün bir tane kardeşinin olduğu, %47,1'inin ilk sırada doğduğu, %33,9'unun annesinin, %37,1'inin babasının lise mezunu olduğu, %83,2'sinin çekirdek aile yapısına sahip olduğu ve %87.1'inin kitap okumayı sevdiği belirlenmiştir.

Veri Toplama Araçları

Araştırmada veri toplama aracı olarak "Kişisel Bilgi Formu", "Karar Verme Becerisi Değerlendirme Ölçeği" ve "7-13 Yaş Duygusal Zekâ Ölçeği" kullanılmıştır.

Kişisel Bilgi Formu: Öğrencilerin cinsiyet, yaş, kardeş sayısı, doğum sırası, anne ve baba öğrenim durumu, anne ve baba çalışma durumu, aile tipi, sınıf düzeyi ve kitap okumayı sevme durumlarını belirlemek amacıyla araştırmacılar tarafından hazırlanmıştır.

Karar Verme Becerisi Değerlendirme Ölçeği: Karakaş-Günel (1999) tarafından geliştirilen ölçek 17 madde (10 olumlu, 7olumsuz madde) ve bağımlı karar verme, isteklerini göz önüne alarak karar verme, bağımsız karar verme ve yeteneklerine göre karar verme olmak üzere 4 alt boyuttan oluşmaktadır. Ölçek 4'lü likert tipinde "Hiçbir zaman (1)", "Ara sıra (2)", "Çoğu zaman (3)" ve "Her zaman (4)" şeklinde derecelendirilmektedir. Ölçeğin Cronbach Alpha değeri 0.70 olarak bulunmuştur (Ulaş, Epçaçan, Köseoğlu ve Çalışkan, 2016).

7-13 Yaş Duygusal Zekâ Ölçeği: Yılmaz ve Köse tarafından 2008 yılında geliştirilen ölçek 28 madde olup, 7-13 yaş grubu çocukların duygusal zekâlarını ölçmektedir. Ölçek, "Ölçek 5'li likert tipinde (5) Her zaman böyledir, (4) Sıklıkla böyledir, (3) Ara sıra böyledir, (2) Nadiren böyledir, (1) Asla böyle değildir şeklinde derecelendirilmektedir. Ölçeğin Cronbach Alpha iç tutarlılık katsayısı .91'dir (Köse, 2009).

Veri Toplama Yöntemi

Araştırma için Çankırı İl Milli Eğitim Müdürlüğü'nden yazılı, okul yöneticilerinden ve sınıf öğretmenlerinden sözlü olarak izinler alınmıştır. Ölçek uygulanmadan önce, öğrencilere araştırma konusunda sözel ve yazılı olarak bilgi verilmiş ve onayları alınmıştır. Veri toplama araçları, sınıf öğretmenleri eşliğinde sınıf ortamında uygulanmıştır. Araştırma, Çankırı il merkezi ve öğrencilerin ölçeğe verdikleri yanıtlar ile sınırlıdır.

Verilerin Değerlendirilmesi ve Analizi

Ölçeklerden alınan puanların normal dağılım gösterip göstermediği Kolmogorov- Smirnov testi ile belirlenmiştir. Test sonucunda alınan puanların normal dağılım göstermediği ($p < 0,05$) bulunmuştur. Buna göre, verilerin analizinde nonparametrik testlerden Mann Whitney U ve Kruskal Wallis testleri kullanılmıştır. Farklılığın anlamlı olduğu durumlarda, farkın hangi gruptan kaynaklandığı Mann Whitney U testi ile saptanmıştır. Karar Verme Becerisi Değerlendirme Ölçeği ile Duygusal Zekâ Ölçeği arasındaki ilişkiye ise Spearman Korelasyonu ile bakılmıştır.

BULGULAR

Tablo 1: Çocukların Cinsiyet, Sınıf, Anne-Baba Çalışma ve Kitap Okumayı Sevme Durumuna Göre Karar Verme Becerisi Ölçeğinin Alt Boyutlarından Aldıkları Puan Ortalamalarına İlişkin Mann Whitney U Testi Sonuçları

Karar Verme Becerileri Ölçeği	Cinsiyet	N	Sıra Ortalama	Sıra Toplamı	U
Bağımlı Karar Verme	Kız	146	144.32	21070.50	9224.500
	Erkek	134	136.34	18269.50	P=0.408
İsteklerini Göz Önüne Alarak karar verme	Kız	146	135.35	19761.50	9030.500
	Erkek	134	146.11	19578.50	P=0.264
Bağımsız Karar Verme	Kız	146	150.04	21755.50	8259.500
	Erkek	134	129.14	17304.50	P=0.029
Yeteneklerine Göre Karar Verme	Kız	146	131.14	19146.50	8415.500
	Erkek	134	150.70	20193.50	P=0.038
Sınıf					
Bağımlı Karar Verme	3	112	137.47	15396.50	9068.500
	4	168	142.52	23943.50	P=0.608
İsteklerini Göz Önüne Alarak Karar Verme	3	112	138.73	15537.50	9209.500
	4	168	141.68	23802.50	P=0.764
Bağımsız Karar Verme	3	112	136.67	15306.50	8978.500
	4	168	142.24	23753.50	P=0.568
Yeteneklerine Göre Karar Verme	3	112	143.39	16060.00	9084.000
	4	168	138.57	23280.00	P=0.617
Anne Çalışma Durumu					
Bağımlı Karar Verme	Evet	97	147.04	14263.00	8241.000
	Hayır	183	137.03	25077.00	P=0.323
İsteklerini Göz Önüne Alarak Karar Verme	Evet	97	141.45	13720.50	8783.500
	Hayır	183	140.00	25619.50	P=0.886
Bağımsız Karar Verme	Evet	97	136.72	13262.00	8509.000
	Hayır	183	141.75	25798.00	P=0.616
Yeteneklerine Göre Karar Verme	Evet	97	144.59	14025.50	8478.500
	Hayır	183	138.33	25314.50	P=0.528
Baba Çalışma Durumu					
Bağımlı Karar Verme	Evet	268	141.40	37895.50	1366.500
	Hayır	12	120.38	1444.50	P=0.377
İsteklerini Göz Önüne Alarak Karar Verme	Evet	268	139.63	37422.00	1376.000
	Hayır	12	159.83	1918.00	P=0.395
Bağımsız Karar Verme	Evet	268	138.54	36990.00	1212.000
	Hayır	12	172.50	2070.00	P=0.149
Yeteneklerine Göre Karar Verme	Evet	268	139.35	37346.00	1300.000
	Hayır	12	166.17	1994.00	P=0.250
Kitap Okumayı Sevme					
Bağımlı Karar Verme	Evet	244	140.25	34220.50	4330.500
	Hayır	36	142.21	5119.50	P=0.892
İsteklerini Göz Önüne	Evet	244	139.34	34000.00	4110.000

Alarak Karar Verme	Hayır	36	148.33	5340.00	P=0.532
Bağımsız Karar Verme	Evet	244	145.34	35317.00	3077.000
	Hayır	36	103.97	3743.00	P=0.004
Yeteneklerine Göre Karar Verme	Evet	244	138.34	33754.00	3864.000
	Hayır	36	155.17	5586.00	P=0.233

Tablo 1'e göre araştırmaya alınan çocukların cinsiyet değişkenine göre Karar Verme Becerisi Ölçeğinden aldıkları puanlar sadece bağımsız karar verme ve yeteneklerine göre karar verme alt boyutlarında anlamlı bir farklılık göstermektedir. Sıra ortalamalarına bakıldığında bağımsız karar verme alt boyutunda kız çocuklarının ($x=150.04$), yeteneklerine göre karar verme alt boyutunda ise erkek çocuklarının ($x=150.70$) puan ortalamalarının daha yüksek olduğu görülmektedir. Kitap okumayı sevme değişkenine göre Karar Verme Becerisi Ölçeğinden alınan puanlar ise sadece bağımsız karar verme alt boyutunda anlamlı bir farklılık göstermektedir. Buna göre kitap okumayı seven çocukların ($x=145.34$) puan ortalamaları, kitap okumayı sevmeyen çocuklardan ($x=103.97$) daha yüksektir. Araştırmaya alınan çocukların sınıf, anne baba çalışma durumu değişkenlerine göre Karar Verme Becerileri Ölçeğinden aldıkları puanlar anlamlı bir farklılık göstermemektedir.

Tablo 2: Çocukların Anne-Baba Eğitim Durumuna Göre Karar Verme Becerisi Ölçeğinin Alt Boyutlarından Aldıkları Puan Ortalamalarına İlişkin Kruskal Wallis Testi Sonuçları

Karar Verme Becerileri Ölçeği	Anne Eğitim	N	Sıra Ortalama	Test İstatistiği	Anlamlı fark
Bağımlı Karar Verme	Okuryazar değil ¹	13	131.85	$X^2=15.580$ sd=5 p=.008	5-2 5-3
	İlkokul ²	41	136.05		
	Ortaokul ³	57	113.04		
	Lise ⁴	95	139.59		
	Üniversite ⁵	66	169.75		
	Lisansüstü ⁶	8	142.50		
İsteklerini Göz Önüne Alarak Karar Verme	Okuryazar değil	13	136.77	$X^2=4.884$ sd=5 p=.430	
	İlkokul	41	140.94		
	Ortaokul	57	129.81		
	Lise	95	145.74		
	Üniversite	66	148.43		
	Lisansüstü	8	92.81		
Bağımsız Karar Verme	Okuryazar değil	13	128.65	$X^2=1.176$ sd=5 p=.947	
	İlkokul	41	133.78		
	Ortaokul	57	144.80		
	Lise	95	144.18		
	Üniversite	66	136.98		
	Lisansüstü	8	130.69		
Yeteneklerine Göre Karar Verme	Okuryazar değil	13	136.04	$X^2=6.047$ sd=5 p=.302	
	İlkokul	41	137.23		
	Ortaokul	57	131.29		
	Lise	95	142.23		
	Üniversite	66	154.71		
	Lisansüstü	8	92.31		
Baba Eğitim					
Bağımlı Karar Verme	Okuryazar değil ¹	10	154.20	$X^2=12.764$ sd=5 p=.026	1-2 1-3
	İlkokul ²	14	125.79		
	Ortaokul ³	39	101.88		
	Lise ⁴	104	141.26		
	Üniversite ⁵	99	151.90		
	Lisansüstü ⁶	14	152.14		
İsteklerini Göz Önüne	Okuryazar değil	10	132.15	$X^2=4.471$	

Alarak Karar Verme	İlkokul	14	129.50	sd=5 p=.484	
	Ortaokul	39	129.99		
	Lise	104	136.67		
	Üniversite	99	153.48		
	Lisansüstü	14	123.43		
Bağımsız Karar Verme	Okuryazar değil	10	137.75	X ² =7.974 sd=5 p=.158	
	İlkokul	14	87.43		
	Ortaokul	39	146.29		
	Lise	104	140.47		
	Üniversite	99	147.45		
	Lisansüstü	14	121.00		
Yeteneklerine Göre Karar Verme	Okuryazar değil ¹	10	138.00	X ² =17.359 sd=5 p=.004	
	İlkokul ²	14	146.93		5-3
	Ortaokul ³	39	119.05		5-4
	Lise ⁴	104	131.09		
	Üniversite ⁵	99	164.16		
	Lisansüstü ⁶	14	98.18		

Tablo 2'e göre annenin eğitim durumu Karar Verme Becerisi Ölçeğinin sadece bağımlı karar verme alt boyutunda anlamlı bir farklılığa neden olmaktadır. Buna göre annesi üniversite mezunu olan çocukların bağımlı karar verme alt boyutundan aldıkları puan ortalamaları (x= 169.75) annesi ilkököl ve ortaokul mezunu olanlara göre anlamlı olarak daha yüksektir. Baba eğitim durumuna göre çocukların ölçekten aldıkları puanlar incelendiğinde ise bağımlı karar verme ve yeteneklerine göre karar verme alt boyutlarında anlamlı bir farklılığın olduğu görülmektedir. Bağımlı karar verme alt boyutunda babası okuryazar olmayan çocukların puan ortalamaları (x=154.20) babası ilkököl ve ortaokul mezunu olanlara göre, yeteneklerine göre karar verme alt boyutunda ise babası üniversite mezunu olan çocukların puan ortalamaları (x=164.16) babası ortaokul ve lise mezunu olanlara göre anlamlı olarak daha yüksektir.

Tablo 3: Çocukların Yaş, Doğum Sırası ve Aile Tipi Durumuna Göre Karar Verme Becerisi Ölçeğinin Alt Boyutlarından Aldıkları Puan Ortalamalarına İlişkin Kruskal Wallis Testi Sonuçları

Karar Verme Becerileri Ölçeği	Yaş	N	Sıra Ortalama	Test İstatistiği	Anlamlı fark
Bağımlı Karar Verme	8 ¹	4	154.62	X ² =8.563 sd=3 p=.036	1-3 1-4
	9 ²	111	136.05		
	10 ³	139	111.00		
	11 ⁴	26	95.25		
İsteklerini Göz Önüne Alarak Karar Verme	8	4	195.50	X ² =6.017 sd=3 p=.111	
	9	111	127.71		
	10	139	147.64		
	11	26	148.48		
Bağımsız Karar Verme	8	4	153.63	X ² =4.261 sd=3 p=.235	
	9	111	131.32		
	10	139	141.59		
	11	26	166.13		
Yeteneklerine Göre Karar Verme	8	4	176.63	X ² =1.367 sd=3 p=.713	
	9	111	141.62		
	10	139	140.63		
	11	26	129.46		
Doğum Sırası					
Bağımlı Karar Verme	İlk	132	134.45	X ² =2.002 sd=2 p=.367	
	Orta	60	139.69		
	Son	88	150.13		

İsteklerini Göz Önüne Alarak Karar Verme	İlk ¹	132	152.14	$X^2=7.885$ sd=2 p=.019	1-2 1-3
	Orta ²	60	117.03		
	Son ³	88	139.05		
Bağımsız Karar Verme	İlk	132	138.58	$X^2=.457$ sd=2 p=.796	
	Orta	60	136.40		
	Son	88	144.63		
Yeteneklerine Göre Karar Verme	İlk	132	134.96	$X^2=2.323$ sd=2 p=.313	
	Orta	60	153.67		
	Son	88	139.83		
Aile Tipi					
Bağımlı Karar Verme	Çekirdek ¹	233	146.41	$X^2=8.080$ sd=2 p=.018	1-2
	Geniş ²	31	117.81		
	Parçalanmış ³	16	98.34		
İsteklerini Göz Önüne Alarak Karar Verme	Çekirdek	233	139.27	$X^2=1.429$ sd=2 p=.489	
	Geniş	31	137.73		
	Parçalanmış	16	163.78		
Bağımsız Karar Verme	Çekirdek	233	139.28	$X^2=.151$ sd=2 p=.927	
	Geniş	31	145.19		
	Parçalanmış	16	140.41		
Yeteneklerine Göre Karar Verme	Çekirdek	233	140.85	$X^2=.629$ sd=2 p=.730	
	Geniş	31	132.34		
	Parçalanmış	16	151.19		

Tablo 3 incelendiğinde yaş değişkeninin sadece bağımlı karar verme alt boyutunda anlamlı bir farklılığa neden olduğu görülmektedir. Buna göre sekiz yaşındaki çocukların puan ortalamaları ($x=154.62$) dokuz ve on yaşındaki çocuklara göre anlamlı olarak daha yüksektir. Doğum sırası değişkenine göre çocukların Karar Verme Becerisi Ölçeğinden aldıkları puanlar sadece isteklerini göz önüne alarak karar verme alt boyutunda anlamlı bir farklılık göstermektedir. Buna göre ilk sırada doğan çocukların puan ortalamaları ($x=152.14$) orta ve son sırada doğan çocuklara göre anlamlı olarak daha yüksektir. Karar Verme Becerisi Ölçeğinden alınan puanlar aile tipine göre ise sadece bağımlı karar verme alt boyutunda anlamlı bir farklılık göstermektedir. Buna göre çekirdek aileye sahip çocuklar geniş aileye sahip çocuklara göre daha bağımlı karar vermektedirler.

Tablo 4: Karar Verme Becerisi Değerlendirme Ölçeği ile Duygusal Zekâ Ölçeği Arasındaki İlişkinin İncelenmesi

		Bağımlı Karar Verme	İsteklerini Göz Önüne Alarak Karar Verme	Bağımsız Karar Verme	Yeteneklerine Göre Karar Verme
r		-.157*	.438*	.549*	.017
p		.008	.000	.000	.779
n		280	280	279	280

$p<.01$

Tablo 4'e göre Duygusal Zekâ Ölçeği ile Karar Verme Becerisi Değerlendirme Ölçeğinin isteklerini göz önüne alarak karar verme, bağımsız karar verme ve yeteneklerine göre karar verme alt boyutları arasında istatistiksel olarak anlamlı derecede pozitif yönlü bir ilişki ($p<.01$) bağımlı karar verme alt boyutu arasında ise istatistiksel olarak anlamlı derecede negatif yönlü bir ilişki ($p<.01$) olduğu belirlenmiştir. Duygusal Zekâ Ölçeği ile Karar Verme Becerisi Değerlendirme Ölçeğinin yeteneklerine göre karar verme alt boyutu arasında ise anlamlı bir ilişki olmadığı bulunmuştur.

TARTIŞMA

Araştırma sonucunda cinsiyet değişkeni ile Karar Verme Becerisi Değerlendirme Ölçeğinin bağımsız karar verme ve yeteneklerine göre karar verme alt boyutları arasında anlamlı bir farklılığın olduğu belirlenmiştir. Buna göre kız çocukları bağımsız karar vermekte, erkek çocukları ise yeteneklerine göre

karar vermektedir. Geçmişte toplumumuzda kız çocuklarına karşı baskıcı bir tutum sergilenirken günümüzde daha demokratik bir tutum sergilenmekte, daha fazla söz hakkı verilmekte ve düşünceleri daha fazla desteklenmektedir (Güngör-Aytar ve Kaytez, 2017). Ayrıca kız çocuklarının eğitim seviyesi geçmişe oranla daha yüksektir. Bu nedenle kız çocuklarının bağımsız karar verme becerileri yüksek çıkmış olabilir. Günümüzde kız çocuklarına geçmişe kıyasla daha fazla söz hakkı verilmesine rağmen toplumun bazı kesimlerinde hala erkek çocuklarının ilgi ve yetenekleri daha fazla desteklendiği düşünülmektedir. Bu nedenle erkek çocuklarının yeteneklerine göre karar verme becerileri daha yüksek çıkmış olabilir. Karakaş-Günel (1999), Tekin ve Ulaş (2016) da çalışmalarında bağımsız karar verme alt boyutunda kız çocuklarının, yeteneklerine göre karar verme alt boyutunda ise erkek çocuklarının puan ortalamalarının anlamlı derecede yüksek olduğunu bulmuşlardır.

Araştırmada sınıf değişkeni ile karar verme becerisi ölçeğinin alt boyutları arasında anlamlı bir farklılığın olmadığı bulunmuştur. Sınıf düzeyine kıyasla sınıflarda öğrenim gören öğrencilerin yaşlarının karar verme becerisinde daha etkili olduğu düşünülmektedir. Ayrıca üç ve dördüncü sınıflarda öğrenim gören çocuk sayısının birbirine yakın olmasının da sonucu etkilemiş olabileceği düşünülmektedir.

Anne-baba çalışma durumu ile karar verme becerileri ölçeği alt boyutları arasında anlamlı bir farklılığın olmadığı belirlenmiştir. Çocukların karar verme becerilerini anne-baba çalışma durumunun tek başına etkilemeyeceği, çalışma koşulları ve bu koşulların ebeveyn-çocuk ilişkisine etkisinin de önemli olduğu düşünülmektedir.

Araştırma sonucuna göre kitap okumayı seven çocuklar, kitap okumayı sevmeyenlere göre daha bağımsız karar vermektedir. Bamberger'e (1990) göre kitap okuma, bilişsel gelişim başta olmak üzere çocuğun tüm gelişim alanlarını desteklemekte, öğrenimde başarıyı %30 civarında artırmakta ve mekanik düşünce tarzını ortadan kaldırmaktadır (Keleş, 2006). Bu nedenle kitap okumayı seven çocukların bağımsız karar verme becerileri yüksek çıkmış olabilir.

Araştırma sonucuna göre annesi üniversite mezunu olan çocuklar, annesi ilkökul ve ortaokul mezunu olanlara göre, babası okuryazar olmayan çocuklar ise babası ilkökul ve ortaokul mezunu olanlara göre daha bağımlı karar vermektedir. Annenin öğrenim durumunun yüksek olması kimi zaman çocuğuna ilişkin beklentiyi artırabilmekte bu durumda çocukta bir baskı oluşturabilmektedir (Yavuzer, 2011). Bu nedenle annesi üniversite mezunu olan çocukların bağımlı karar verme düzeyleri daha yüksek çıkmış olabilir. Toplumumuzda özellikle eğitim düzeyi düşük ailelerde baba otorite olarak kabul edilmekte ve babanın fikrine büyük önem verilmektedir. Bu nedenle babası okuryazar olmayan çocuklar daha bağımlı karar veriyor olabilirler. Tunç (2011) da çalışmasında baba öğrenim durumunun yüksek olmasının karar verme becerilerini olumlu yönde etkilediğini bulmuştur.

Araştırmada yaş değişkeni ile karar verme becerileri ölçeğinin sadece bağımlı karar verme alt boyutunda anlamlı bir farklılığın olduğu bulunmuştur. Buna göre sekiz yaşındaki çocuklar, dokuz ve on yaşındakilere göre daha bağımlı karar vermektedirler. Çocuklar bilişsel yönden geliştikçe düşünceleri de değişmektedir. Küçük yaşta çocuklar yeterli bilişsel olgunluğa erişemedikleri için karar verirken çevrenin etkisinde daha fazla kalmaktadırlar. Çocuklar yaşları ilerledikçe, karar verirken daha fazla seçenek oluşturabilmekte ve kararlarının sonuçlarını öngörebilmekteyiz (Ersever,1996). Bu nedenle yaşları küçük olan çocukların bağımlı karar verme düzeyleri daha yüksek çıkmış olabilir.

Doğum sırası değişkenine göre ilk sırada doğan çocuklar ortanca veya son sırada doğanlara göre karar verirken isteklerini daha fazla göz önünde bulundurmaktadır. Yavuzer'e (2011) göre ilk çocuk her zaman daha farklı kabul edilir. Birçok anne-baba ilk çocuğuna daha fazla ilgi göstermiştir ve daha fazla olanak sunmuştur. Kardeşleriyle karşılaştırıldıklarında, ilk sırada doğan çocukların kendi istek ve yeteneklerini kavrayışları daha güçlüdür (Çağdaş, 2008). Bu nedenle ilk sırada doğan çocukların isteklerini göz önüne alarak karar verme becerileri daha yüksek çıkmış olabilir.

Araştırmada çekirdek aileye sahip çocukların geniş aileye sahip çocuklara göre daha bağımlı karar verdikleri bulunmuştur. Günümüz toplumunda ailelerin topluma güvenmekte problem yaşadığı ve bu nedenle çocuklarına karşı daha korumacı davrandığı düşünülmektedir. Aşırı koruyucu tutum çocuğun

benlik saygısını olumsuz etkilemekte ve diğer bireylere bağımlı olmasına neden olabilmektedir (Güngör- Aytar ve Kaytez, 2017).

Araştırma sonucunda bağımlı karar verme düzeyi artıkça duygusal zekâ ölçeğinden alınan puanın azaldığı, isteklerini göz önüne alarak karar verme ve bağımsız karar verme düzeyi artıkça duygusal zekâ ölçeğinden alınan puanın da arttığı belirlenmiştir. Literatürden elde edilen bilgiler de araştırma sonucunu destekler niteliktedir. Goleman'a (1995) göre temelde içgüdülerden kaynaklandığı kabul edilen duygular, bireyler için önemli enerji ve bilgi kaynaklarıdır ve bu yönüyle de karar verme sürecini etkilemektedir. Brown, Curan ve Smith'e (2003) göre ise duygusal zekâsı yüksek bireyler kendilerini daha iyi tanırlar, güçlü ve zayıf yanlarını bilirler, isteklerinin farkındadırlar ve bağımsız karar verebilirler. Altay (2011) ve Adsız (2016) yöneticilerle, Köksal ve İşmen-Gazioğlu (2007) ergenlerle, Yılmaz ve Altınok (2010) ise öğretmen adaylarıyla yaptıkları çalışmalarında duygusal zekânın karar verme becerilerini etkilediğini bulmuşlardır.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Araştırma sonucunda çocukların karar verme becerileri ile cinsiyet, yaş, doğum sırası, anne-baba öğrenim durumu, aile tipi ve kitap okumayı sevme durumu arasında anlamlı bir farklılığın olduğu, Duygusal Zekâ Ölçeği ile Karar Verme Becerileri Ölçeğinin bağımlı karar verme, isteklerini göz önüne alarak karar verme ve bağımsız karar verme alt boyutları arasında ise anlamlı derecede bir ilişki olduğu belirlenmiştir. Araştırma sonuçlarına göre şu önerilerde bulunulabilir.

- ▶ Çocukların karar verme becerilerinin desteklenmesi için eğitim programları geliştirilebilir.
- ▶ Çocuklarla gerçek yaşamda karşılaşabilecekleri karar verme durumlarını içeren çeşitli etkinlikler gerçekleştirilebilir.
- ▶ Öğretmenlere ve ailelere karar verme becerileri ve duygusal zekâ konusunda seminerler verilebilir.
- ▶ Çocukların karar verme becerileri farklı değişkenler açısından incelenebilir. Çalışmalara aileler ve öğretmenler dâhil edilebilir.
- ▶ İlkokul öğrencilerinin karar verme becerilerini belirleyen ölçek sayısı sınırlı olduğu için ölçek geliştirme çalışmaları yapılabilir.

Not: Bu çalışma 26-27 Ekim 2017 tarihlerinde Antalya'da düzenlenen 6'ncı Eğitim ve Öğretim Çalışmaları Dünya Kongresi'nde bildiri olarak da değerlendirilmiştir.

KAYNAKÇA

Adair, J. (2000). *Karar verme ve problem çözme*. (Çev. N. Kalaycı) Ankara: Gazi.

Adair, J. (2005). *Etkili karar vermek*. İstanbul: Babıali Kültür.

Adsız, E. (2016). *Yöneticilerin duygusal zekâ düzeylerinin karar verme stillerine etkisi*. Yüksek Lisans Tezi, Hitit Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Çorum.

Altay, Ü. (2011). *Yöneticilerin duygusal zekâ düzeylerinin karar verme stillerine etkisi ve bir araştırma*. Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Berk, L. (2016). *Çocuk gelişimi*. Ankara: İmge.

Brown, C., Curan, R.G., & Smith, M. (2003). The role of emotional intelligence in the career commitment and decision-making process. *Journal of Career Assessment*. 7; 379-392.

Byrnes, J. P. (1998). *The nature and development of decision-making: a self regulation model*. USA: Earlbaum Manwah, NJ. Psychology Pres.

Çağdaş, A. (2008). *Anne-Baba-Çocuk İletişimi*. Ankara: Kök.

Çakmakçı, E. (2009). *Karar verme becerilerinin kazandırılmasında drama dersinin ilköğretim 4. Sınıf öğrencileri üzerindeki etkilerinin incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Eskişehir Osmangazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eskişehir.

Ersever, Ö.H. (1996). *Karar verme becerileri kazandırma programının ve etkileşim grubu deneyiminin üniversite öğrencilerinin karar verme stilleri üzerindeki etkileri*. Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Goleman, D. (1995). *Duygusal zekâ*. İstanbul: Varlık.

Güçray, S.S. (1995). Bazı kişisel değişkenler, algılanan sosyal destek ve atılganlığın karar verme stilleriyle ilişkisi. *Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 9(2), 7-16.

Güngör Aytar, A. ve Kaytez, N. (2017). *Ailede iletişim ve çocuk üzerindeki etkileri*. A. Güngör (Ed.), Etkili iletişim içinde, Ankara: Hedef.

Karakaş Günal, E. (1999). *İlköğretim 4. ve 5. sınıf öğrencilerinin günlük yaşamlarındaki problemlerini çözmeye ilişkin karar verme becerilerini ölçmeye yönelik bir ölçek geliştirme çalışması*. Yüksek Lisans Tezi, Çukurova Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adana.

Keleş, Ö. (2006). *İlköğretim 4. ve 5. sınıf öğrencilerinde kitap okuma alışkanlığının incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

Köksal, A. (2003). *Ergenlerde duygusal zekâ ile karar verme stratejileri arasındaki ilişki*. Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Köksal A. ve İşmen Gazioğlu A.E. (2007). Duygusal zekâ ve karar verme stratejileri arasındaki ilişki. *İ.Ü.Hasan Ali Yücel Eğitim Fakültesi Dergisi*, 4, 133-146.

Köse, N. (2009). *7- 13 yaş çocuklarının duygusal zekâ düzeyleri*. Yüksek Lisans Tezi, Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Samsun.

Nettelbeck, T., & Wilson, C. (2005). Intelligence and IQ: What teachers should know. *Educational Psychology*, 25(6), 609 – 630.

Pfeiffer, S. (2001). Emotional intelligence: Popular but elusive construct. *Roepers Review*, 23(3), 138-143.

Tekin, S. ve Ulaş, A. (2016). İlkokul 4. sınıf öğrencilerinin karar verme becerilerine ilişkin bir araştırma. *Qualitative Studies*, 11(3), 27-38.

Torun, F. (2015). *Sosyal bilgiler dersinde argümantasyon temelli öğretim ve karar verme becerisi arasındaki ilişki düzeyi*. Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

Tunç, A. (2011). *İlköğretim 7. ve 8. sınıf öğrencilerinin karar vermede özsaygı ve karar verme stilleri ile algılanan ana baba tutumları arasındaki ilişkinin incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Çukurova Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adana.

Ulaş, A.H., Epçaçan, C., Köseoğlu, E. ve Çalışkan, E. (2016). İlkokul 4. Sınıflarda drama etkinlikleriyle işlenen derslerin öğrencilerin karar verme becerileri üzerindeki etkileri. *15. Uluslararası Sınıf Öğretmenliği Eğitim Sempozyumu*, 11-14 Mayıs 2016, Muğla Sıtkı Taraman Üniversitesi, Muğla.

Yang, J., & Mossholder, K.W. (2004). Decoupling task and relationship conflict: the role of intragroup emotional processing. *Journal of Organizational Behaviour*, 25(5), 589–605.

Yavuzer, H. (Ed). (2011). *Ana-Baba Okulu* (18. Baskı). İstanbul: Remzi.

Yılmaz, E. ve Altınok, V. (2010). Öğretmen adaylarının duygusal zekâ düzeylerinin karar vermede özsayı ve karar verme stillerini yordama gücü. *GÜ, Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 30(3), 685-705.

Zunker, V. G. (1998). *Career counseling: Applied concepts of life planning*. 5th Ed. California.